

До спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07 в
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
за адресою: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Батанова Олександра Васильовича на дисертацію Сюсько Миколи Миколайовича на тему «Правове регулювання співробітництва територіальних громад в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2021.

Дисертаційне дослідження М. М. Сюсько присвячене вельми актуальним як з точки зору муніципально-правової науки та теорії муніципалістики, так і практики децентралізації влади та муніципального будівництва проблемам правового регулювання співробітництва територіальних громад в Україні. Важливість обраного М. М. Сюсько предметом наукового пошуку дослідження обумовлене насамперед тим, що побудова в Україні демократичної, соціальної, правової держави, основою якої є визнання, дотримання і захист прав і свобод людини і громадянина, неможливо без функціонування ефективного та дієвого інституту місцевого самоврядування. В Україні визнається та гарантується місцеве самоврядування, первинним суб'єктом та основним носієм функцій якого є територіальна громада.

Розв'язання багатьох проблем теорії муніципалізму та практики місцевого самоврядування нерозривно пов'язане з дослідженням організаційних та функціональних проявів життєдіяльності людини за місцем проживання. Оскільки муніципальна влада передусім є наслідком самоорганізації, самодіяльності, самодисципліни місцевих жителів, то її становлення та функціонування як цілісної системи має відбуватися передусім у первинних ланках суспільства. Однією з форм самоорганізації

соціальних систем (у тому числі – муніципальних) є територіальні самоврядні спільноти. Дані соціальні системи є найменшими соціальними одиницями територіального типу. Зовнішньо формальним виразом асоціацій мешканців певних населених пунктів є територіальні громади – первинні суб'єкти муніципальної влади.

У юридичній літературі вивчення феномену територіальної громади, її завдань, функцій та форм діяльності багато років поспіль мало доволі епізодичний характер та залишалось фактично не витребуваним у практиці вітчизняного законотворення. Лише останніми роками інтерес до цієї тематики загострився як в муніципально-правовій науці, свідченням чому є поява низки доволі оригінальних наукових праць дисертаційного та монографічного характеру, так і на практиці, що, насамперед, обумовлено доволі стрімкими реформами у сфері децентралізації публічної влади, процесами об'єднання територіальних громад, їх співробітництва тощо.

У теоретико-методологічному плані доцільність обґрунтування статусу територіальних громад її завдань, функцій, форм діяльності, їх прав та можливостей об'єднуватися, створювати консорціуми або здійснювати міжмуніципальне співробітництво визначається необхідністю мати науково-обґрунтовану систему знань про даний інститут сучасного муніципалізму, які не лише дадуть змогу побудувати стійку правову базу, на основі і в межах якої має конкретизуватися їх правове становище, а й створити правові умови для інституціоналізації муніципальної влади в Україні.

Вважаємо, що усвідомлення феномена територіальної громади як первинного суб'єкта муніципальної влади неможливе без комплексного аналізу характерних ознак таких соціальних та політико-правових інститутів. При цьому слід мати на увазі, що такий аналіз повинен проводитись не лише за формально-атрибутивними критеріями (наприклад, демографічна структура, характер спілкування всередині спільноти, її географічні розміри), а й за змістовими, функціонально-телеологічними, праксеологічними тощо.

Адже, відносно предмету муніципального права, термін «територіальна громада» означає не просто сукупність людей, які проживають на певній території, а природну форму об'єднання місцевих жителів, які проживають на певній території та вступають у певні юридично-значущі зв'язки один з одним. Водночас, таке трактування поняття територіальної громади дозволяє вийти за рамки правового (нормативно-легального) підходу, що забезпечує великі можливості для розкриття та розуміння природи муніципальної влади та сформулювати основні ознаки таких соціальних спільнот.

Подібна теоретико-правова деталізація містить у собі аксіологічну характеристику муніципальної влади як складного, багатогранного соціального та правового явища, її місце та значення у громадському та конституційному механізмі, орієнтує на забезпечення поточної управлінської взаємодії, на регулювання зовнішніх сторін місцевого самоврядування (виділення територіальних громад як первинних суб'єктів самоврядування, встановлення чітких просторових меж компетенції муніципальних органів та інших суб'єктів місцевого самоврядування, диференціацію прав колективів місцевих жителів та органів місцевого самоврядування як похідних від них суб'єктів – правопредставників своїх громад).

Отже, комплексний муніципально-правовий аналіз характерних якісних рис територіальних громад, їх завдань, функцій та форм діяльності, у тому числі щодо їх об'єднання або міжмуніципальної співпраці дає змогу показати правову природу цих спільнот. Адже територіальна громада є самоврядним соціальним осередком, формування та оптимальне функціонування якого, як в ординарних, так і екстраординарних режимах, стане не тільки чинником організації ефективної моделі організації муніципальної влади, а і передумовою побудови громадянського суспільства та правової держави в Україні.

У прикладному аспекті важливість становлення та реалізації правосуб'єктності територіальних громад, закріплення та здійснення їх завдань, функцій, у тому числі щодо їх об'єднання або міжмуніципальної

співпраці має прямий вихід на загальні проблеми децентралізації публічної влади та демократизацій суспільно-політичного та соціально-економічного життя суспільства. Метою реформи у сфері децентралізації влади, яка розпочалася зі схваленням Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, є формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Серед реформ, які тривають в сучасній Україні, реформі у сфері децентралізації влади відводиться особлива роль. Реалізація більшості з вітчизняних реформ безпосередньо залежить від стану організації та функціонування місцевого самоврядування, яке, будучи організаційно відокремленим та функціонально незалежним від державної влади, стає найбільш наближеним до людини рівнем публічної влади, функціонально-телеологічно спрямованим в першу чергу на реалізацію і захист практично усіх інтересів та запитів населення, що забезпечується за допомогою нормативно-правового закріплення гарантій реалізації прав людини і відповідальності публічної влади.

Реформа у сфері децентралізації, маючи найбільш масштабний характер з часів розробки та прийняття Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», розвиває конституційно визнане та гарантоване право територіальних громад на місцеве самоврядування не лише у загальному контексті формування України як соціальної правової та демократичної держави, а й, насамперед, в аспекті реалізації їх правосуб'єктності, закріплення та здійснення їх завдань, функцій, у тому числі шляхом об'єднання територіальних громад або їх співробітництва.

Отже, успішність реформування у сфері децентралізації влади передбачає не тільки наявність його концептуальної обґрунтованості, а і необхідний науковий супровід на різних етапах та стадіях перетворень. У зв'язку з цим, важливим, яке має як суто доктринальне, так і конституційно-нормативне, соціально-політичне та ідеологічне значення, було й є питання щодо аксіологічних, онтологічних, сутнісно-субстанційних, функціонально-телеологічних та інших ознак територіальних громад, реалізації їх правосуб'єктності, закріплення та здійснення їх завдань, функцій, у тому числі шляхом об'єднання територіальних громад або їх співробітництва.

У зв'язку з цим можна зробити висновок про обґрунтованість та безумовну актуальність теми дисертаційного дослідження, яку обрав М. М. Сюсько.

Представлена до захисту М. М. Сюсько дисертаційна робота має на меті найбільш повно та комплексно, через призму муніципально-теоретичного аналізу дослідити теоретичні аспекти та практичні проблеми реалізації муніципально-правового статусу територіальної громади в Україні у контексті їх права на співробітництво між собою.

Недостатній ступінь розроблення теоретико-методологічних, конституційно-правових та муніципально-правових підходів щодо питання реалізації муніципально-правового статусу територіальної громади в Україні в цілому та у контексті їх права на співробітництво свідчить про об'єктивну необхідність подальшого дослідження зазначеної наукової проблеми. Ґрунтовне вивчення цієї матерії має не лише теоретико-пізнавальне, але і яскраво виражене прикладне значення, даючи змогу здійснювати пошук ідей та механізмів щодо вирішення питання удосконалення законодавства про місцеве самоврядування в Україні.

Досягнення вказаної мети обумовлює постановку та передбачає послідовне вирішення цілого ряду теоретичних та прикладних завдань, а також напрацювання та перевірку робочих гіпотез, в тому числі шляхом:

- 1) аналізу історичних передумов розвитку співробітництва територіальних громад в Україні;
- 2) визначення поняття та значення співробітництва територіальних громад;
- 3) характеристики принципів співробітництва територіальних громад;
- 4) розкриття особливостей правового регулювання співробітництва територіальних громад;
- 5) виявлення основних форм та видів співробітництва територіальних громад;
- 6) визначення проблем та формулювання пропозицій щодо удосконалення правового регулювання організації співробітництва територіальних громад;
- 7) визначення і розкриття поняття та ознак агломерації як особливої форми співробітництва територіальних громад;
- 8) аналізу перспектив впровадження агломерацій в Україні;
- 9) розробки пропозицій щодо покращення правового регулювання співробітництва територіальних громад тощо.

Дисертаційне дослідження М. М. Сюсько проведене у рамках науково-дослідних робіт кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» в межах наукової теми «Удосконалення правового забезпечення публічного адміністрування у контексті євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0118U004531), Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695, Плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік, який затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 276-р.

В рамках визначально поставлених задач, М. М. Сюсько сформульовані об'єкт і предмет дослідження. Так, об'єктом дисертаційного дослідження автор визначає суспільні відносини, що пов'язані зі здійсненням

співробітництва територіальних громад щодо спільного вирішення завдань, які становлять предмет загального інтересу. Предмет дослідження становить правове регулювання співробітництва територіальних громад в Україні.

Такий підхід надав дисертанту можливість встановити завдання дослідження та реалізувати їх згідно з планом дисертаційної роботи, дійти певних висновків при визначенні результатів і обґрунтуванні низки нових положень, які мають значення для конституційно-правової та муніципально-правової науки і практики сучасного державотворення і правотворення.

Вдалим компонентом дисертаційної роботи М. М. Сюсько слід вважати і запропоновану автором методологію дослідження питань, пов'язаних із здійсненням наукового аналізу теоретичних та прикладних проблем правового регулювання співробітництва територіальних громад в Україні, а також підготовки та обґрунтування наукових рекомендацій щодо вдосконалення законодавства, яке регламентує відносини у сфері місцевого самоврядування в Україні. Так, наприклад, за допомогою формально-юридичного методу досліджено вітчизняний досвід конституційно-правового регулювання співробітництва територіальних громад, виокремлено проблеми чинного національного законодавства у сфері реалізації функцій у цій галузі представницькими органами місцевого самоврядування в Україні; порівняльно-правовий метод задіяний для опрацювання загальновизнаного світового досвіду у сфері співробітництва територіальних громад в контексті їх запровадження в Україні; історико-правовий метод – для з'ясування еволюції розвитку співробітництва територіальних громад; метод семантичного аналізу застосовано для з'ясування змісту таких понять як «місцеве самоврядування», «територіальна громада», «співробітництво територіальних громад», «децентралізація», «агломерація», «адміністративно-територіальні одиниці» тощо, а також формально-логічний метод при розмежуванні схожих за своїм змістом понять; метод моделювання та прогнозування – при аналізі впровадження та застосування

європейських досвіду міжмуніципального співробітництва у вітчизняний правовий простір тощо.

Про системність представленого М. М. Сюсько дослідження свідчить структура дисертації, яка характеризується цілісністю й логічною послідовністю, є такою, що відображає загальне бачення досліджуваної авторкою проблеми.

Зокрема, як свідчить зміст роботи, в ході наукового пошуку, відповідно до законів формальної та діалектичної логіки, у першому розділі абсолютно правильно розглядається низка питань, пов'язаних із аналізом наукових положень, що стали підґрунтям при проведенні дисертаційного дослідження. Ці розробки стосуються історичних передумов розвитку співробітництва територіальних громад, визначення поняття, виділення ознак та принципів співробітництва територіальних громад, а також сучасного стану правового регулювання досліджуваної сфери суспільних відносин в Україні.

У другому розділі дисертації М. М. Сюсько досліджує комплекс правових форм співробітництва територіальних громад та процедурно-процесуального забезпечення його організації.

Третій розділ присвячено дослідженню агломерацій як особливої форми співробітництва територіальних громад, пропонується авторське визначення поняття та ознак агломерації, перспективи впровадження відповідних форм в Україні тощо.

Серед висновків, пропозицій та рекомендацій, які містяться у дисертації, слід звернути увагу на низку з них, які мають системоутворююче значення в контексті формування авторського бачення проблем правового регулювання діяльності співробітництватериторіальних громад тощо.

Зокрема, важливе концептуальне значення має висновок автора про доцільність організації співробітництва територіальних громад шляхом утворення нової форми співробітництва – міжмуніципального об'єднання зі статусом окремої юридичної особи для спільного вирішення завдань, що становлять спільний інтерес як найбільш організаційно інтегровану форму

співробітництва територіальних громад. На думку дисертанта, дана інституція повинна мати статус окремої юридичної особи, окремий бюджет та штат працівників, повноваження спільно розробляти стратегію розвитку та окремі види містобудівних документів, створювати орган управління для реалізації функцій, переданих громадами-учасниками (стор. 26 дисертації).

Важливим як з точки зору конституційно-правової теорії, так і практики конституційного будівництва є авторський погляд на характерні ознаки співробітництва територіальних громад, зокрема: суб'єкти співробітництва (територіальні громади) мають бути юридичними особами; суб'єктами співробітництва є дві або більше територіальних громад; територіальні громади не втрачають своєї самостійності після започаткування співробітництва; відносини співробітництва здійснюються на договірних засадах або шляхом створення інституції управління міжмуніципальним співробітництвом; наявна спільна ціль\цілі, для досягнення яких започатковується співробітництво; взаємна вигода суб'єктів співробітництва як важлива передумова для започаткування співробітництва; територіальні громади надають певні ресурси для налагодження ефективного співробітництва та досягнення спільних цілей (стор. 26–27, 58–59 дисертації).

Доволі продуктивним вважаємо зроблений у дисертації аналіз історії становлення співробітництва територіальних громад та авторський підхід до періодизації розвитку міжмуніципального співробітництва в Україні (стор. 32–43 дисертації).

Особливої уваги та підтримки заслуговує висновок автора про важливість та доцільність закріплення окремого статусу юридичної особи за територіальною громадою (стор. 50 дисертації).

Заслуговують на увагу авторські підходи до розуміння сутності співробітництва територіальних громад як особливої форми взаємодії громад, під час якої дві або більше територіальні громади, які мають статус юридичних осіб, погоджуються спільно працювати над будь-яким із визначених законом повноважень з метою отримання взаємної вигоди

шляхом консолідації фінансових, кадрових та інших ресурсів зі збереженням самостійності суб'єктів співробітництва (стор. 59 дисертації).

Важливою є авторська позиція щодо систематизації законодавства, що регулює відносини у сфері співробітництва територіальних громад (стор. 74–75 дисертації).

Заслуговує на увагу здійснений у дисертації моніторинг практики співробітництва територіальних громад в окремих областях України (стор. 82–85, 106–108, інші положення дисертації).

Заслуговує на увагу авторський підхід щодо форм міжмуніципального співробітництва (стор. 91–126 дисертації).

У роботі наявні й інші оригінальні та новаторські за змістом висновки та пропозиції, серед яких, зокрема, варто вказати на:

- детальний аналіз процедури організації співробітництва територіальних громад, що включає в себе ряд етапів: ініціювання, два громадських обговорення, підготовка попереднього висновку, утворення спільної комісії для підготовки проекту договору, прийняття рішень на декількох сесіях рад тощо (стор. 128–147 дисертації);

- питання впровадження в Україні агломерацій як окремої форми співробітництва громад у сучасних умовах євроінтеграції та проведення реформи децентралізації (стор. 154–161 дисертації);

- висновок про найбільшу перспективність впровадження в Україні моделі міжмуніципального співробітництва через створення об'єднання органів місцевого самоврядування та укладення відповідних договорів, що дозволить зберегти діючу систему місцевого самоврядування в Україні (стор. 181 дисертації);

- аналіз правових аспектів функціонування агломерацій та метрополійних територій в окремих країнах Європи (стор. 194–200 дисертації).

У роботі є й інші цікаві положення, висновки та пропозиції, наявність яких свідчить про вдалість постановки мети та завдань, аргументованість

висновків, логічну послідовність дисертаційного дослідження М. М. Сюсько, використання в процесі дослідницької роботи принципу викладу матеріалу від загального до конкретного.

Усі розділи, підрозділи та інші структурні частини роботи підпорядковані одній, чітко визначеній меті, яка деталізується конкретними завданнями, які поставив перед собою дисертант.

Структура дисертаційної роботи М. М. Сюсько відповідає цілям і завданням дослідження, що дозволило розкрити базові поняття та дати їх визначення, вивести характерні ознаки інституту співробітництва територіальних громад з точки зору конституційного та муніципального права, показати доктринальне та прикладне значення цієї проблематики, виділити проблеми концептуального забезпечення діяльності співробітництва територіальних громад, проаналізувати об'єктивні та суб'єктивні, інституційні та функціонально-телеологічні аспекти та чинники, які обумовлюють необхідність реформування законодавства про місцеве самоврядування та статус територіальних громад в контексті викликів сьогодення тощо.

Результатам дисертаційного дослідження М. М. Сюсько притаманний відповідний рівень наукової новизни, при цьому положення з різним ступенем наукової новизни містяться в усіх розділах та структурних компонентах дисертації.

Позитивною стороною представленої М. М. Сюсько роботи є намагання автора сформулювати оригінальні та новаторські дефінітивні конструкції у досліджуваній сфері, враховуючи, що на сучасному рівні розвитку юридичної науки упорядкування, розвиток та вдосконалення понятійного апарату конституційного права – одне з актуальних завдань, що обов'язково потребує вирішення. Розвиток і вдосконалення правових понять означає їх збагачення, уточнення і конкретизацію, заміну старих понять новими, оскільки перші не можуть умістити і охопити істотні властивості

реальних відносин конституційної та муніципально-правової дійсності, що постійно змінюються.

Отримані М. М. Сюсько під час написання дисертаційної роботи висновки є обґрунтованими, сформульовані положення базуються на значному емпіричному матеріалі. Опрацьована значна кількість наукових праць з обраної теми, а також масив нормативно-правових джерел, що забезпечило належний науковий рівень даного дисертаційного дослідження.

Прикладне значення одержаних М. М. Сюсько результатів визначається їх спрямованістю на розв'язання актуальних муніципально-правових питань теорії (щодо сутності та змісту) та практичної діяльності (щодо якості, факторів реалізації) у ході співробітництва територіальних громад. Автором висловлені нові судження та сформульовані концептуальні позиції щодо сучасного стану та перспектив розвитку законодавства про співробітництво територіальних громад та їх статус в цілому, показані значення, роль, обсяг та проблеми, які виникають у процесі його модернізації, шляхи їх вирішення у контексті викликів сьогодення.

Результати, здобуті автором під час написання роботи, можуть бути застосовані у науково-дослідній діяльності, зокрема, для подальшого розвитку наук конституційного та муніципального права і як підґрунтя для подальшого наукового вирішення проблем правового регулювання організації співробітництва територіальних громад; у правотворчості – пропозиції та рекомендації, які сформульовані автором у результаті дослідження, можуть бути використані під час підготовки нормативно-правових актів з метою вдосконалення чинного законодавства зокрема, прийняття Закону України «Про міські агломерації», удосконалення Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про співробітництво територіальних громад», низки підзаконних нормативних актів, які визначають повноваження органів місцевого самоврядування; у правозастосовній сфері – результати дослідження можуть бути використані безпосередньо суб'єктами муніципальних правовідносин, органами

виконавчої влади, а також у судовій практиці; у навчальному процесі – під час викладання курсу муніципального та конституційного права, підготовки навчально-методичних посібників, науково-практичних коментарів до чинного законодавства України, що стосуються відповідної проблематики.

Водночас, як і будь-яке інше дисертаційне дослідження, робота М. М. Сюсько містить окремі дискусійні положення, які можуть стати підґрунтям для виокремлення деяких побажань чи запитань, зокрема:

1. Позитивно оцінюючи прагнення автора дослідити систему принципів співробітництва територіальних громад (стор. 59–64 дисертації), вважаємо, що відповідні проблеми варто було б розглядати через призму загальних та спеціальних принципів місцевого самоврядування та профільних міжнародних стандартів муніципальної демократії. На наше переконання, проблематиці принципів співробітництва територіальних громад, їх місця у системі принципів місцевого самоврядування, особливостям їх реалізації та захисту варто було б приділити окремий підрозділ дисертації.

2. Спірною є пропозиція дисертанта щодо необхідності запровадження в Україні принципу обов'язковості співробітництва територіальних громад (стор. 101–102 дисертації). Більш раціональним з позиції конституційного визнання та гарантування місцевого самоврядування є підхід щодо стимулювання, заохочення, підтримки співробітництва територіальних громад, а не запровадження жорстких імперативів у цій сфері. У даному випадку, порушення чи ігнорування такого роду імперативних приписів, об'єктивно вимагатиме відповідної негативної реакції держави, у тому числі шляхом встановлення відповідних застережень, санкцій тощо.

3. Фрагментарними, на наш погляд, є авторські пропозиції щодо змін і доповнень, спрямованих на удосконалення конституційного та законодавчого забезпечення співробітництва територіальних громад. Зокрема, у контексті реформи у сфері децентралізації публічної влади на сьогодні виділяють різні напрямки та форми розвитку законодавства у сфері самоврядування та самоорганізації територіальних громад в Україні. Серед яких, наприклад, на

порядку денному залишається питання прийняття Муніципального Кодексу України, ініціативу щодо розробки якого озвучив Президент України В. О. Зеленський. У зв'язку з цим, у контексті предмету дослідження, виникає питання щодо ставлення дисертанта до пропозицій удосконалення законодавчого регулювання основних організаційних форм співробітництва територіальних громад у такому кодифікованому акті.

4. У дисертації бажано було б виділити окремі структурні частини, присвячені міжнародним стандартам у сфері міжмуніципального співробітництва та порівняльно-конституційним аспектам організації та здійснення співробітництва територіальних громад у зарубіжних країнах. Такий підхід надав би дослідженню більшої системності та структурованості.

Зазначені зауваження та побажання є дискусійними, мають уточнюючий та рекомендаційний характер і в цілому не впливають на загальну оцінку дисертаційного дослідження М. М. Сюсько.

Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовані на базі особистих досліджень автора.

Опубліковані М. М. Сюсько наукові праці доволі гармонічно репрезентують зміст наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у її дисертаційному дослідженні.

Автореферат дисертації М. М. Сюсько адекватно відтворює основні положення та висновки самої дисертації на тему «Правове регулювання співробітництва територіальних громад в Україні». Їх зміст і положення, що є предметом захисту ідентичні. І дисертація, і її автореферат виконані з дотриманням вимог сучасного українського ділового мовлення.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій і встановлені у Порядку присудження наукових

ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із змінами), а також основним вимогам чинного законодавства щодо дисертацій та авторефератів дисертацій.

На підставі вище викладеного вважаю, що дисертація на тему «Правове регулювання співробітництва територіальних громад в Україні» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові теоретично обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливу наукову проблему у формі цілісної концепції правового регулювання співробітництва територіальних громад в Україні, а її автор – Сюсько Микола Миколайович, за результатами і на підставі публічного захисту в установленому порядку, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

Доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
провідний науковий співробітник відділу
конституційного права та місцевого самоврядування
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України

О. В. Батанов